

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра педагогіки психології та інклюзивної світи

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О.А. Кузнецова
_____ 2022 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ЛОГОПЕДІЇ

Ступінь бакалавра
Для усіх спеціальностей

Миколаїв – 2022

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Шاپочка Катерина Анатоліївна, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Програму схвалено на засіданні кафедри педагогіки, психології та інклюзивної освіти
Протокол від «10» травня 2022 року № 10

Завідувач кафедри
педагогіки, психології та інклюзивної освіти _____ (Яблонський А.І.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету педагогічної та соціальної освіти

Протокол від «__» _____ 2022 року № ____
Голова навчально-методичної комісії _____ (Бабаян Ю.О.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «27» вересня 2020 року № ____
Голова навчально-методичної комісії університету _____ (О.А. Кузнецова.)

Анотація

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Основи спеціальної педагогіки та логопедії» складена к.пед.н., доцентом Шапочкою Катериною Анатоліївною відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів педагогічних спеціальностей.

У сучасній загальній та спеціальній педагогіці декларується положення про необхідність раннього виявлення і подолання порушень у психофізичному розвитку дитини. Це має виключно важливе значення для формування особистості дитини, для підготовки її до шкільного навчання. Студентам, майбутнім педагогам, вихователям необхідно мати уявлення про всі основні види порушень психофізичного розвитку, і, насамперед, – інтелектуальні, мовленнєві, про причини їх виникнення, а також про шляхи їх подолання та корекції. Саме це визначаємо як основу корекційних, а у їх складі – логопедичних, знань.

Мета курсу – озброїти студентів сучасними знаннями корекційної педагогіки і психології; допомогти студентам на основі активної самостійної роботи систематизувати, уточнювати та поширювати свої знання з основ спеціальної педагогіки та логопедії, засвоїти прийоми виявлення, корекції та попередження порушень психофізичного розвитку.

Основним завданням курсу є: надання студентам достовірних знань в галузі спеціальної педагогіки, уявлень про основні категорії дітей з особливостями психофізичного розвитку, про психолого-педагогічні діагностичні заходи, про специфіку навчання та виховання дітей різних категорій, про основні типи закладів для цих категорій дітей та особливості корекційно-розвиткової роботи, навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, діти з психофізичними порушеннями, порушення слуху, порушення зору, когнітивні порушення, мовленнєві порушення, стратегії навчання, інклюзивне середовище

Annotation

The program of studying the elective academic discipline "Basics of Special Pedagogy and Speech Therapy" is made by Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Kateryna Shapochka in accordance with the educational and professional program of training bachelors of pedagogical specialties.

In modern general and special pedagogy, the position on necessity of early detection and overcoming of disturbances in psychophysical development of the child is declared. This is extremely important for the formation of the child's personality, to prepare him/her for school. Students, future preschool teachers, educators need to have an idea of all the main types of disorders of psychophysical development, and, above all - intellectual, speech, the causes of their occurrence, as well as ways to overcome and correct them. This is what we define as the basis of corrective, and in their composition - speech therapy, knowledge.

The purpose of the course is to equip students with modern knowledge of correctional pedagogy and psychology; to help students on the basis of active independent work to systematize, clarify and disseminate their knowledge on the basics of special education and speech therapy, learn techniques for detecting, correcting and preventing mental and physical disorders.

The main task of the course is to provide students with reliable knowledge in the field of special education, ideas about the main categories of children with psychophysical development, psychological and pedagogical diagnostic measures, the specifics of teaching and educating children of different categories, the main types of institutions for these categories of children. - developmental work, education of children with special educational needs in an inclusive environment.

Key words: *children with special educational needs, children with psychophysical disorders, hearing impairment, visual impairment, cognitive impairment, speech impairment, learning strategies, inclusive environment*

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Основи спеціальної педагогіки та логопедії» складена к.пед.н., доцентом кафедри педагогіки, психології та інклюзивної освіти Шапочкою Катериною Анатоліївною відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є проблеми навчання і виховання дітей з ООП, зокрема порушеннями психічного і фізичного розвитку, дітей що можуть потрапити до «групи ризику». Забезпечення оптимальних умов їхнього виховання, навчання та підготовки до самостійного активного суспільно корисного життя в нормальному соціальному оточенні.

Міждисциплінарні зв'язки: Вивчення курсу «Основи спеціальної педагогіки та логопедії» здійснюється у тісному зв'язку з іншими навчальними дисциплінами. Методологічні основи засвоєння курсу становлять такі навчальні дисципліни: вікова фізіологія і валеологія, загальна педагогіка, психологія дитяча, інклюзивна освіта.

Навчальна дисципліна складається з 5-ти кредитів.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

Мета курсу – озброїти студентів сучасними знаннями корекційної педагогіки і психології; допомогти студентам, майбутнім спеціалістам у галузі дошкільної освіти, на основі активної самостійної роботи систематизувати, уточнювати та поширювати свої знання зі спеціальної педагогіки та логопедії, засвоїти прийоми виявлення, корекції та попередження порушень психофізичного розвитку.

Основним завданням курсу є: надання студентам достовірних знань в галузі спеціальної педагогіки, уявлень про основні категорії дітей з особливостями психофізичного розвитку, про психолого-педагогічні діагностичні заходи, про специфіку навчання та виховання дітей різних категорій, про основні типи закладів для цих категорій дітей.

Програмні результати навчання:

ПР-02. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР-03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами

ПР-07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР-08. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПР-10. Бути знайомим з програмою раннього втручання, розуміти можливості опори на нього в подальшій роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

ПР-20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку

ПР-21. Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-22. Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

Загальнопредметні:

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність

його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку

предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.

Фахові:

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.

КС-10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

КС-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності.

КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Спеціальна педагогіка як наука. Галузі спеціальної педагогіки.

Абілітація, компенсація, корекція відхилень у розвитку. Умови розвитку компенсаторних процесів. Корекція аномального розвитку.

Тема 2. Історія становлення спеціальної педагогіки.

Розвиток дефектології в різні історичні епохи. Вчення Л.С. Вигодського. Вчення О.Р. Лурія. Відкриття перших навчально-виховних закладів для дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Тема 3. Причини та закономірності психічного дизонтогенезу

Проектування педагогічної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. Диференційоване викладання. Стратегії навчання в інклюзивному класі. Система організації навчання дітей з ООП в інклюзивному класі. Адаптації та модифікації.

Тема 4. Загальна психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Синдром Дауна. Розлади аутистичного спектру (РАС)

Діти з когнітивними порушеннями.

Тема 5. Сенсорні порушення. Порушення зору. Порушення слуху.

Тема 6. Порушення фізичного розвитку. Дитячий церебральний параліч.

Тема 7. Емоційні та поведінкові розлади. Синдром дефіциту уваги та гіперактивності СДУ/СДУГ

Тема 8. Науково-теоретичні основи логопедії

Вплив порушення мовлення на розвиток дитини і оволодіння грамотою.

Тема 9. Навчання і виховання дітей з порушеннями мовлення

Тема 10. Класифікація мовних порушень

3. Рекомендована література

Базова

1. Логопедія: підручник / За ред. М.К. Шеремет. Вид. 3-тє, перер. та доповн. К.: Видавничий Дім «Слово», 2017. 776 с.

2. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. – Харків : Вид-во «Ранок», 2019. – 304с.

3. Рібцун Ю.В. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ: програмно-методичний комплекс К.: Освіта України, 2011. 292 с.

Допоміжна

1. Астапов В.М. Введение в дефектологию с основами нейропатопсихологии. – М., 1994.

2. Власова Т.А., Певзнер М.С. О детях с отклонениями в развитии. – М., 1973.
 3. Дефектологічний словник / за ред. В.І. Бондаря. – Луганськ, 2003.
 4. Зайцева Г.Л. Дактилологія. Жестовый язык. – М., 2002. – 270 с.
 5. Коберник Г.Н., Синев В.Н. Введение в специальность “Дефектология”. – К., 1984.
 6. Коррекционное обучение как основа личностного развития аномальных дошкольников / Под ред. Носковой Л.П. – М., 1989.
 7. Лапшин В.А., Пузанов Б.П. Основы дефектологии. – М., 1991.
 8. Сак Т.В. Психолого-педагогічні основи управління учбовою діяльністю учнів із ЗПР у школі інтенсивної педагогічної корекції. – К., 2005.
 9. Синьов В.М., Коберник Г.М. Основы дефектологии: Навч. посібник. – К. : Вища шк., 1994. – 143 с.
 10. Специальная дошкольная педагогика / Под ред. Стребелевой Е.А. – М., 2000.
 11. Спирина И.Ф., Ястребова А.В. Учителю о детях с нарушениями речи. М, 1989.
 12. Стадненко Н.М., Обухівська А.Г. Діагностика відхилень у розумовому розвитку. – К., 1999.
 13. Тарасун В.В., Хворова Г.І. Концепція РДА. – К., 2004.
 14. Хрестоматія по логопедії / За ред. М.К. Шеремет. – К., 2005.
 15. Чиркина Т.Б., Филичева Т.Б., Чевелева Н.А. Основы логопедии. – М., 1989.
- 4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.**

5. Засоби діагностики успішності навчання: поточне усне опитування, поточні письмові самостійні роботи, контрольні роботи, експрес –тестування, презентації, проекти, підсумкова комплексна контрольна робота.